

שיעורו של מרן ראש הישיבה
רבנו מאיר מאזוז זצוק"ל

בבית הכנסת "אהבת התורה - איש מצליח"
רחוב הרב עוזיאל 43 ב"ב.

בית נאמן

יום ראשון י"ג בסיון התשע"ב, יום שני ט"ז בתמוז התשע"ג

נושאי השיעור:

א. אהבת חסד. ב. סכנת האינטרנט. ג. צום י"ז בתמוז וימי בין המצרים. ד. מהלכות פירות העץ.

א. להתנהג בחסד. ב. חכמת התורה. ג. למלאות את הנטלה לחברך שנוטל אחריו. ד. לבטל גזירות רק ע"י חסד. ה. אדם שמחזיק אינטרנט החיים שלו קשים מהמוות. ו. אכילה קודם עמוד השחר של יום הצום. ז. מתי מתחיל ומתי מסתיים הצום. ח. תיקון חצות ביום. ט. למה לא אומרים "בורא פרי הארץ". י. ברכות שונות על פירות העץ.

להתנהג בחסד

א. [מרן רבנו הגדול זצ"ל נכנס לדרשתו השבועית בבית המדרש, כאשר המקום מלא מפה לפה והמעבר צר, ולכן פתח את דבריו כדלהלן:] איפה כתוב שבבני ברק הכל צפוף? משנה מפורשת בפרקי אבות "הכל צפוף"... מה כתוב במשנה (פרק ג' משנה י"ט)? "הכל צפוף", אם נוסיף על צפוי שבעים - כי מי שלומד תורה שקול כנגד שבעים סנהדרין - יצא "צפוף", "והרשות נתונה" - ללמוד או לא ללמוד. מי שמבזז את זמנו, חבל על הזמן, ומי שלומד - אשורי ואשורי חלקו. קראתי השבוע מנהג טוב מאד שהנהיג אותו הרב אליהו לופיאן². הוא לימד את כל התלמידים להתנהג בחסד, מי שמתנהג בחסד - הקב"ה מסתכל עליו בחסד. היום יש לנו בעוונות שכמעט כל שבוע תלמידי חכמים הולכים, ממש ככה, "הצדיק אבד ואין איש שם על לב" (ישעיה נ"ז, א). על כל אחד יש תירוץ, אחד הלך כי הוא עשה "תיקון כרת" במוצאי כיפור, בכיפור היה חזן, במוצאי כיפור ישב ועשה תיקון כרת (לא די לו כל התענית של היום), בבוקר גמר תיקון כרת, הלך למקווה, חזר מהמקווה נפגע מרכבת, וזה ראש ישיבה - הרב משה גפן. זה היה בתחילת השנה, אחר כך אחרים, אומרים הגיע זמנם, גיל תשעים, מאה. ויש כאלה צעירים - רבי שמעון גבאי. אומרים שהוא החיה את נתניה, נתניה הייתה כלום, והוא בא ונתן שיעורים. סיפר לי ידיד שלי (יבדל לחיים) שקוראים לו נח, שהרב היה לומד עם בעלי בתים, והוא מסביר להם ומסביר להם. אמר לו: מה אתה מסביר להם? הם לא מבינים כלום. אמר לו הרב: הם לא יודעים לקרוא, ואני רוצה להסביר להם! ולאט לאט אותם בעלי בתים היו קובעים אתו שיעור בגמרא כל יום, כל יום לומדים, חיבב עליהם את הגמרא.

כמה חכמה יש בתורה

ב. פעם מה היו עושים כדי לשכנע איזה חילוני שחושב שהוא הכי חכם בעולם, ואין טיפוש יותר ממנו בעולם... בגלל שהם לא יודעים כמה חכמה יש בתורה, לא יודעים כמה חכמה יש בגמרא, כמה חכמה יש בהרמב"ם. מתי נדע? כשנשמע שבדרום קוריאה (שמעתם על דרום קוריאה? יש קוריאה הצפונית ויש קוריאה הדרומית) בכל בית שם חייב להיות ש"ס מתורגם לאנגלית, ולשר החינוך שמה יש לו שני ש"סים - הם גויים, לא יהודים - אחד קיבל מאביו ואחד קיבל מאשתו, הביאה לו ש"ס לקראת הנישואין. בכל בתי הספר חובה ללמוד גמרא, (בגילוי ראש, יש שמה מורה גוי, כולם גויים), קוראים קצת על בית הלל, קצת על בית שמאי, קצת על מידות, קצת על משנה, קצת במאי עסקינן.

1. דרשה זו נמסרה ע"י מרן רבנו הגדול זצ"ל לתלמידי ישיבתנו הקדושה - ישיבה קטנה ביום ראשון י"ג בסיון התשע"ב. בסוף הדרשה חילק מרן זצ"ל לבחורי הישיבה תכב"ץ תעודות על מבחני מסכתות שלמות בעל פה, וכאן הבאנו את הדרשה שדרש מרן בתחילת טקס החלוקה. תודתנו נתונה לקו 'בית נאמן' על מסירת דרשה זו לילדנו ושכמה. המערכת.

2. שמעתם עליו? הוא חי למעלה מתשעים שנה לפני דור אחד או שתי דורות, באותו זמן אנשים עברו הרבה צרות, וה' נתן לו אורך ימים ושנות חיים בזכות דבר אחד - כולו חסד. יש תמונה שהוא משקה בבוקר את החתול שנמצא בבית המדרש עם ספל חלב. הוא מתכופף ונותן לו. למה? כי אסור לאכול לפני שמאכיל בהמתו, יש שם חתולה, והיא צריכה לאכול חלב. (למה צריכה שתות חלב? כי חתול מתחיל בחי"ת, וחלב מתחיל בחי"ת...). הוא אכל אחר כך לא נורא. [הערת ר' רפאל לוי ז"ל: למה הביאו חתולה לשיביה? כי היו שם עכברים. אם זו חתולה של הישיבה, אז צריך לתת לה לאכול]. לא די לה לאכול עכברים, גם חלב... יש תמונה איך שהוא אדם זקן עם שמונים שנותיו (או יותר, רואים את זה בתמונה) משקה אותה.

יש לנו הרמב"ם

ג. פעם איך היו משכנעים אותם? לוקחים חילוני ואומרים לו: אתה יודע, הרמב"ם ידע פילוסופיה, והוא מתפלל: אה, הרמב"ם ידע פילוסופיה?! אומרים להם: הרמב"ם ידע רפואה, הרמב"ם ידע מתמטיקה. "אוהו... הרמב"ם ידע אסטרונומיה. לך תגיד להם שבדורנו מצאו הגויים שמוח כמו של הרמב"ם, חייב להיות באנושות פעם אחת לאלף שנה! כל אלף שנים יולד מוח אחד כמו של הרמב"ם³. לכן אומרים לחילוניים "יש לנו הרמב"ם", נתפאר בו. וגם הרב חיד"א כשהיה רואה בזמנו אנשים שמתחילים לסטות, היה אומר להם: "כל האיסורים שכתובים, כתובים בספר של גאון קדמון פילוסוף - הרמב"ם" (עיינו בשה"ג ערך הרמב"ם). היום ראו שאין צורך בזה, תקח טמבל הכי גדול, תאמר לו: תשמע, תלמד גמרא, תלמד חמור חמורתיים... תלמד "איפכא מסתברא", תלמד דיוקים ברש"י, תלמד כל מלה ברש"י כמה ממילה עומק, כמה יש בה הסבר, תלמד ותינהג מזה. [וזה עוזר]. היה רבי שמעון גבאי ע"ה עושה את זה, לוקח בעלי בתים שלא ידעו לקרוא, קורא להם, מתרגם להם ומסביר להם. אבל בעוונות בגיל ששים הלך לאיזה מקום בשבת, אחרי שבת אמר תיקון חצות על הרצפה בחצות הלילה וזהו, "יידום אהרן" (יקרא י"ג), ואחר כך הלכו עוד אחד ועוד אחד ועוד אחד.

למלאות את הנטלה לחברך שנוטל אחריו

ד. צריכים דרך אחת, כתוב בגמרא (סנהדרין דף צ"ח ע"ב) שחבלי משיח קשים עד מאד, ומי יודע אם לא הגענו לחבלי משיח, הגענו, כמה שנים אנחנו סובלים.

3. את זה קראתי לפני כמה שנים ב"כפר חב"ד". למה כתבו את זה? יש כאן פרוייקט לוויין שנקרא "עמוס 2", את הלוויין הזה עשתה אותו מדינת ישראל בשביל לבדוק, פה יש מישוה שרוצה לשלוח לנו דברים "טובים", או רוצים לשלוח לנו איזה דבר, אז מצלמים ומצלמים, כל הזמן מצלמים. זה נקרא מכ"ם. המכ"ם הזה מצלם, (אני לא יודע מה הראשי תיבות של מכ"ם) ד"ר. וזה כתוב בתהלים "השם גבולך שלום" סופי תיבות מכ"ם... אין גבולך שלום? בזה. וזה לוויין כזה שהוא מסובב את כדור הארץ, וצריך לדעת שהוא יהיה בדיוק, שלא יתנגש בכוכבים, שלא יתנגש בירח, שלא יתנגש בזה. ואמר המנהל של הפרוייקט - חסיד חב"ד שהיה ברוסיה, לא למד שום דבר מהתורה, למד אסטרונומיה, ואחר כך נעשה צדיק וחסיד עם זקן ופיאות - אין שום ספר בעולם, ושום מחשבתי שישכח בעולם, שמגיע לדיוק של הרמב"ם בקידוש החודש. לא מצאו דבר כזה, חיפש אנציקלופדיות, חיפש מינהל החלל האמריקני, מה שהרמב"ם כתב מדויק להפליא.

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
19:14	20:30	21:07
19:31	20:33	21:04
19:22	20:35	21:05
19:29	20:30	21:02

קדיש לתמונה: עודד טרבלסי. עיצוב: מופי. 050-2738858

אכילה קודם עמוד השחר של יום הצום

ט. [הצום מתחיל מעמוד השחר, כלומר] שעה וחומש לפני הזריחה - שעה וחומש זמניות, לכן זה קצת יותר משעה וחומש. לפי דעות אחרות זה שעה וחצי שעתיים, זה קשה מאד. אז מי שקם ברבע לארבע [לפני זמן עמוד השחר] כדאי שלפני השינה יעשה תנאי "שאם קמתי מוקדם לפני עמוד השחר, אוכל לשנות משהו". ואם הוא מכין שעון, לכאורה ההכנה גם כן נחשבת כאילו עשה תנאי [עייין בעלון בית נאמן מס' 94 אות כ"ג]. אבל עדיף שבשעה שמכין את השעון יעשה גם תנאי, גם שעון וגם תנאי. יקום בבוקר יקרא ברכות השחר, ואם יש זמן יקרא תיקון רחל לפחות (ותיקון לאה אפשר לומר אותו כמה דקות אחרי עמוד השחר. עייין בשר"ת איש מצליח ח"א חא"ח סי' ד), וישתה כוס תה או כוס קפה. ואם אדם אינו יכול לגמור את התענית אם לא יאכל משהו, שיאכל עוגה. לפי הזוהר (פרשת ויקהל דף רט"ז ע"ב) אסור לאכול [אחרי השינה לפני התפלה אפילו שלא הגיע עמוד השחר], ולפי הגמרא (תענית דף י"ב ע"א) מפורש להדיא שמוטר לאכול. רבי חיים פלאג' הקשה את הקושיא הזאת (שר"ת לב חיים ח"א סי' ס"ד). כנראה שזו מחלוקת בין הפשוט והקבלה. לפי הגמרא אם עוד לא הגיע זמן תפלה, מותר לאדם לאכול. מישוהו אמר שבגמרא מדובר שעשה תנאי, איזה "חכם" זה, הגמרא מדברת ביום תענית שצריך לעשות תנאי, אבל אם לא היה תענית לא צריך תנאי, אם לא היה תענית מותר לאכול. לכן צום זה שהוא חובה, זו תקנת נביאים. בזכריה (ח', י"ט) נאמר "צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי". צום הרביעי זה תמוז (החודש הרביעי - ניסן, אייר, סיון, תמוז). צום החמישי זה תשעה באב, זה החודש החמישי. צום השביעי זה צום גדליה (צמו כבר אז צום גדליה), צום העשירי עשרה בטבת. כיון שזה חובה מתקנת נביאים, ובגמרא (ר"ה דף י"ח ע"ב) כתוב רצו מתעניין לא רצו לא מתעניין, אבל זה רק בזמן שהיה בית, היום איזה בית יש לנו? היום אין לנו רצו או לא רצו, אלא חייבים להתענות. אז כיון שהתענית חובה, מוטב לעשות כדן הגמרא מאשר לאכול בצום. לכן אם הוא רואה שלא יעמוד בצום אא"כ יאכל משהו [לפני עמוד השחר], שיעשה את התנאי הזה, ויאכל בבוקר לפני עמוד השחר עוגה או משהו¹⁰. זה הדין. אם אדם יכול בלי לאכול [אחרי השינה קודם עמוד השחר], אין יותר טוב מזה. אבל אם אדם לא יכול לעמוד בצום, הצום שש עשרה שעות, מארבע ותשע דקות עד שמונה בערב ושלוש עשרה דקות, שש עשרה שעות ומעלה, מארבע עד ארבע זה שתים עשרה שעות, ועוד ארבע שעות - שש עשרה שעות, והיום חם. אם הוא הולך ובא, הוא מאבד נוזלים, אז הוא חייב [לפני עמוד השחר] לשנות משהו. אם די לו בשתיה - הנה מה טוב. ואם לא די לו בשתיה, אפשר לאכול [לפני עמוד השחר]. ואפשר לעשות דבר אליבא דכולי עלמא - כוס חלב. יש בו גם שתיה וגם אכילה, גם מזין וגם מרוה, אנחנו מספיק לנו שתיה, אפילו מים מספיק, אבל כל אחד לפי כוחו.

צמים אליבא דמרן

י. יש מחמירים במוצאי הצום לעשות שלשים ושש דקות אחרי השקיעה, ויש מחמירים שעושים שעתיים בבוקר, עמוד השחר של חב"ד הוא שעתיים לפני הזריחה (עייין בספר ויען שמואל ח"ד בקונטרס מאמר אסתר עמ' ס"ו), יש להם צום של שמונה עשרה שעות. ואנחנו ברוך ה' שעשה אותנו פשוטים וישרים אליבא דמרן... מרן מדרין אותנו בדרך שנוכל לעמוד בה. זה הדין.

8. שיעור זה דיבני אכילה קודם התענית וענייני בין המצרים ובא"ח פרשת פינחס נמסר ע"י מרן רבנו הגדול זצ"ל ביום שני ט"ז בתמוז התשע"ג בבית מדרשו בין מנחה לערבית. שיעור זה הולקט ונשמר ע"י הנהלת הישיבה ושכמ"ה. **המערכת.**

9. יש לנו בית של השוטים האלה [הכנסת] שכל יום ויום עושים לנו עוד צרות ועוד צרות ועוד צרות. [שיעור זה נמסר בשנת תשע"ג בזמן "ממשלת האחים. המערכת]. עד שמישהו כתב: **אתה אומר לחרדים איפה הכסף, ואיפה השכל שלך? ... איפה השכל?!** כשאתה מייקר מוצרי יסוד, וכשאתה מכביד עולך על אלה שיש להם ילדים, אתה אומר: לא ניתן להם. כלומר שלא יקנו, אם הם לא יקנו לגלגלי התעשייה יעבדו פחות, ממילא הממשלה תרויח פחות כסף. אז מה עשיתם? ויש קושיא יותר גדולה, אתה לוקח אברכים, נותן להם על שעה שתי שקלים! וזה הכל [בחסדו הגדול]... 360 ש"ח במקום 720, ואתה רוצה לגייס אותם לצבא. אתה חוסך למדינה? כשאתה מגייס אותם לצבא אתה משלם כפלי כפליים. אתה משקיע מליונים. חרדי לא יתגייס לצבא סתם, יאמר לך: אני רוצה הכשר מסוים, מקום מסוים בלי תערובת, רוצה נחל, רוצה שחל... אז מה עשית? מג'ונן הבן אדם הזה. על זה נאמר "אתה אומר איפה הכסף - איפה השכל?!"

10. החתם סופר היה קם ביום שבת בבוקר לפני עמוד השחר ואוכל פרוסת עוגה, על פי דין הגמרא, והיה יושב ולומד. אמר להקב"ה של **הבוקר שבת לפני עמוד השחר, אין כמות כלל מי השבוע! השכל צלול וזך**, אין עליו לחץ של שאלות ותשובות ועניינים. החתם סופר זה משהו מיוחד. אמרו הבנים שלו: ידוע שאת התשובות שלו כתב בעיון נמרץ, ולא היה מכין אותם וברגע של התשובה פותח ספרים, אלא כל התורה כבר מונחת בראשו, אז הוא כותב וזורם וזורם, מה שצריך באותו רגע פותח ספר אחד או שניים, והתשובה מוכנה. (אמנם לפעמים מרוב שאדם סומך על הזיכרון, הוא גם טועה. זה גם נכון, אסור לסמוך על הזיכרון, תקום ותבדוק).

תיקון חצות ביום

יא. ובצהריים אחר חצות מצוה לעשות תיקון חצות. פעם [בחוץ לארץ] היו נאספים ביחד בבית הכנסת, סוגרים את החנויות, באים ויושבים על הרצפה, פורסים משהו וקוראים תיקון רחל בלבד, והיו קוראים כל יום קינה אחת, יש קינות מיוחדות לתיקון חצות. ויש שאין להם קינות כאלה, אז קוראים קינות של תשעה באב, כל יום קוראים קינה אחת כדי ללמוד את המנגינה שלה. וכיון שהקינות האלה נאמרות פעם-פעמיים בשנה, יש בהם התרגשות רבה מאד. רבי ניסן פינסון זכרונו לברכה שמע קינה אחת "שאי קנה במנגנה, בת ציון ונודי" (זה היה אחרי שאבא עזב את הישיבה שלו ויסד כסא רחמים, ואז אני הייתי מנהל את התפלות האלה), כל כך התרגש מהקינה. אמר: מי חיבר אותה? אמרתי לו: הראשי תיבות שלה שמואל, אולי רבי שמואל הנגיד, כי זה המשורר שידוע לנו בתקופת ספרד¹¹. הקינות של האשכנזים יש בהם הרבה עוצמה, כי הם מדברות על גזירות רעות מאד שקרו בימיהם, גזירת תתנ"ו, קהילות שנשרפו. אבל אין להם את המלים החריפות שנמצאות בקינות ספרד. ספרדי שחיבר קינה, כאילו רואה במו עיניו את החורבן, והוא מתאר אותו בצורה נוראה.

אתה רואה את הדם בתוך השירה

יב. רבי יהודה הלוי מתאר איך נשחטו על זכריה הנביא תשעים וארבע ריבוא על האבן שבא נשפך דמו, זו גמרא בגיטין (דף נ"ז ע"ב), אתה קורא את הגמרא פעם פעמיים שלוש ולבך שלי, אבל הוא מתאר את זה [בצורה מיוחדת] - "יום אכפי הכבדת". אתה רואה את הדם בתוך השורות של השירה! והתיאור חי, נורא ואיום. אם היו חס וחלילה בזמן השואה חכמי ספרד, היו מתארים את התיאור של השואה בצורה זוויתית שאדם שיקרא יתעלף! אבל כיון שהיו רק חכמי האשכנזים, והאשכנזים קרים, הם לא יכולים לתאר בזעם. לכן הם צועקים בזעם 'גיוואלד' 'אוה' 'אוה', וכולי האי והלואי שיעוררו את הלב... אתה קורא שירה של רבי יהודה הלוי, לא צריך לא 'גיוואלד' ולא שום דבר... אתה קורא ואתה נמס, עד שאתה גומר את הפיוט של "לך א-לי תשוקתי" בלי לציפור לא נשאר מהגוף שלך מאומה, הכל הלך ונמס. אתה לא יכול להתפלל עוד, כבר הגוף הלך, נשארה לך רק נשמה בלי גוף. הם מיוחדים בניטויים שלהם, לכן כדאי לאדם לקרוא אותם. לא כאלה שביום תשעה באב קמים בבוקר, מתפללים בהנץ, לא איכה ולא קינות ולא שום דבר, גומרים תפלה בשמונה. מה שמונה? בשבע כבר גמר תפלה... הולך הביתה, ורובץ על הבטן שלו עד שיגיע זמן מנחה. כל היום כולו מה הוא עושה? יושב ובטל. אולי משחק בשחמט... זו הרגשה של תשעה באב?! לא ככה מרגישים. אני קשה לי לומר תיקון חצות, קשה לי לשבת במקום נמוך, אולי אני אקרא בבית¹³, אבל מי שיכול מצוה לומר תיקון חצות כל יום. אם בכל השנה אדם עיף וקשה לו לקום בחצות לילה (בפרט בימים כאלה), אבל בימי בין המצרים מצוה לומר תיקון חצות בצהריים.

למה לא אומרים "בורא פרי הארץ"

יג. בן איש חי פרשת פינחס שנה ראשונה [הלכה א'] על פירות האילן מברכים "בורא פרי העץ", ועל פירות האדמה מברכים "בורא פרי האדמה". ומה שלא אומרים "בורא פרי הארץ", והרי שם הארץ יותר משובח, ש'ארץ' לשון ריצוי, כמו 'המוציא לחם מן הארץ', וגם נזכר בתורה תחילה "את השמים ואת הארץ" (בראשית א', א'). למה אומרים האדמה? אז אומר כאן כדי לעשות כבוד ללחם, לחם יותר מכובד לכן אומרים בו 'הארץ', אבל 'אדמה' שהוא פחות משם

11. אולי חיברו את זה חכמים אחרים. יש ספר "אוצר השירה והפיוט" של חכם אחד ששמו 'דודיזון', והוא כותב על כל שיר מה שהוא יודע מי חיבר אותו. (שיר או קינה, לא משנה).

12. בשנה אחרונה לפני שנפטר אבא, [שמתי לב ש]כתוב שם בקינה "ולא שקט עדי הוקם ועד הפליא פליליה". מה זה "לא שקט עדי הוקם" - לא שקט הדם עד שקט? מי קם? אמרתי לאבא שצריך לומר "עדי הקם" [בדגש], זה לשון נקמה, כמו "לא יקם כי כספו הוא" (שמות כ"א). אמר לי: נכון, עדי הקם זה בדגש. אחרי כמה שנים פרסמתי את זה בירחון אור תורה (תמוז תשל"ה עמ' ס"ד) ולא אמרתי שזו הגהה שלי. כתבתי "וכן גרס מרן אבא מארי זצ"ל". אז הרב דבליצקי (יבדל לחיים) שלח: "כן, הרב מר אביך כיוון לדעת ד"ר גולדשמיט (חכם בדורנו) שהדפיס ככה". [עייין בירחון אור"ת אב תשל"ה עמ' צ"ד]. וע"ע בקונטרס לאוקמי גירסא בסוף סדור איש מצליח לתשעה באב. זו הגהה שלי, לא שלו, רק שהוא הסכים. לא אמרתי "וכן אמר" או "וכן הגיה", אלא "וכן גרס". ההגה הזאת היא שלי... "ולא שקט עדי הקם", מה זה הקם? מי זה הוקם? אלא "לא שקט עדי הקם".

13. הערת המערכת: דברי מרן אלו נאמרו עקב ניתוח קשה שעבר בברכיו (בעונותינו הרבים) בחורף התשע"ו. ועם כל זה, בסופו של דבר, היה קורא מו"ר מרן זצ"ל תיקון חצות עם הבחורים אף בשנה היא עם כל הקושי שבדבר [וכן נהג כמעט כל ימי חייו]. ומה נלמד מוסר שלא לזלזל בקריאת תיקון חצות בתירוצים קלים שאין בהם ממש, וכל אדם ישתדל בביתו ובקהילתו לערוך "תיקון חצות" ברוב עם, והקב"ה יראה בעניינו ויגאלנו גאולת עולמים במהרה אכ"ר.

הארץ, שמו את זה בברכת הפירות. ויש טעם יפה מאד, והרב לא הביא אותו. **הרב חיד"א הביא אותו ברוח הקודש** (שיורי ברכה א"ח סי' ר"ג). אמר "המוציא לחם מן הארץ" - מארץ ישראל, כי הלחם המקורי יצא מארץ ישראל. ואת זה גילה משהו מאה שנה אחרי הרב חיד"א. הרב חיד"א נפטר בתקס"ו, והיה חוקר אחד יהודי, שמו 'אהרונסון' שגילה את זה בתרס"ו - מאה שנה אחרי - שהחטה המקורית מארץ ישראל. אבל אנחנו מוכרים את החטה שלנו לאמריקה ומקבלים תמורתה דולרים... לכן **הרב עובדיה** (שיחיה) אומר שלא אומרים [היום בארץ] "על מחייתה ועל כלכלתה". **הרב צבאן** מספר שכשהיה עולה חדש נפגש עם הרבנים הראשיים באותו זמן, **הרב יצחק נסים והרב אונטרמן**, אז הביאו לו עוגה והוא בירך עליה, אחר כך בירך "על המחיה ועל הכלכלה". אמרו לו: רבי, אתה נמצא בישראל וצריך לומר "על מחייתה ועל כלכלתה". אמר: לא ידעתי, שכחתי, "מחייתה וכלכלתה". בא הרב [עובדיה] (שיחיה בריא) ואמר שגם פה בארץ אומרים "מחיה וכלכלה". מדוע? משום שהחטה הטובה שלנו הולכת לאמריקה, אמריקה מוכנה לשלם עליה דולרים, ואנחנו לוקחים את החטה שלהם שהיא לא שווה¹⁴... נפקא מינה שאם אדם אוכל מצות - ומצה שמורה במיוחד - שהם עשויים מהחטה של כאן, יברך בכל השנה "על מחייתה ועל כלכלתה". ועוד טעם אחד מביא כאן בשם הברכי יוסף (בשיורי ברכה שם, זה אותו מחבר). למה נתקן שם אדמה? כי יש חמשים וחמשה מיני האדמה כמנין האדמה, ובן איש חי אומר שזה בארץ ישראל, אבל בכל העולם יש יותר. ואני לא יודע אם יש יותר.

15. אומר שם שיש שבעה משקים מכשירים שמקבלים תומאה - "ד"ש"ט"ד"ם" - יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים. אם נפלו על אוכל, האוכל נעשה מוכשר לקבל תומאה, ואם אתה רוצה לאכול אותו צריך נטילת ידיים. (כמו שעושים בליל פסח בכרפס). "אבל שאר המשקים כגון לימונים" - זו פעם יחידה שהרמב"ם מזכיר בספרי ההלכה שלו לימונים.
16. יש הרבה תרופות סבתא שלא ידעו להעריך אותם. פעם היו נותנים לילודת מרק עוף, והיו הרופאים צוחקים עליהם, למה שיתנו לה מרק עוף? אמרו: זה מרק זהב. אמרו: אלו דברים בטלים. הרשב"ץ (ח"ג סי' ל"ז) שנותנים לה מרק עוף צהוב (זה נראה כמו זהב). **ובדרונו מצאו שבמרק העוף יש אנטיביוטיקה, זה מתאים לילודת. אה, הסבתות ידעו משהו... לא ידעו שיש אנטיביוטיקה.** אלא מתוך נסיון ראו שזה בריא, אותו דבר הלימון הוא מיוחד לחולים.

כמה סוגי פירות עץ ועל כל סוג ברכה שונה

יד. [הלכה ב'] פירות של עץ שהם קטנים והם חמוצים, מרן פסק (סי' ר"ב ס"ב) שאם הם נאכלים בדוחק מברכים עליהם "בורא פרי העץ". לפעמים הפרי בתחלת העונה שלו הוא חמוץ, אבל הוא נאכל בדוחק, ברכתו בורא פרי העץ. אבל האחרונים אמרו לא כדאי לברך העץ, אלא לברך שהכל. ספק ברכות להקל. רק אם בשלום ותקנום באור - בישלו אותם באש או שתיקנו אותם מעט - מברך בורא פרי העץ. למה? כי בעודם חיים היו נאכלים על ידי הדחק. לכן כאשר עלו דרגה ונהיו מתוקנים, עולים דרגה בברכה, מ"שהכל" נעשים "בורא פרי העץ". ולכן פירות קטנים שהם חמוצים ומבושלים בתבשיל כמנהג עירנו, אם ברור להם שנאכלים על ידי הדחק, אחרי בישול יברכו "בורא פרי העץ". עלו דרגה מ"שהכל" ל"בורא פרי העץ". ואם ספק, אולי לא היו נאכלים לפני בישול בכלל, אחרי בישול יברכו שהכל, כי אם אדם אוכל דבר שאינו נאכל מרוב החמיצות שלו אפילו בדוחק, אם יאכלו חיי אינו מברך עליו כלל.

שלשה סוגי לימון

טו. זה הדין של הלימון, הרבה לא מבינים שיש שלשה סוגי לימון. יש לימון רגיל שהוא חמוץ מאד, אם משהו אוכל אותו, אוהב חמוץ, הוא חמוץ... "אשרו חמוץ" (ישעיה א', י"ז), לא מברכים עליו. ויש לימון שהוא חמוץ מעט, חמצמץ כזה, אפשר לאכול אותו, אז מברך עליו שהכל. ויש לימון שהוא מתוק ממש, לא יודעים אותו, בארץ ישראל הוא לא מצוי, הוא נמצא בבאר שבע, ובחוץ לארץ ידוע, נקרא 'לים חלו', כלומר לימון מתוק. מתוק ממש, כמו שיש תפוזים מתוקים ותפוזים חמוצים, והלימון הזה ברכתו בורא פרי העץ. יש מבלבלים אחד בשני, מקשים מבן איש חי ורב פעלים, זה סותר את זה, הם לא מבינים שיש שלושה סוגים. פעם שלחתי אחד מבחורי הישיבה ועמו לימון מתוק שלקח מבאר שבע, שיעביר את זה לחכם אחד ויראה לו שזה לימון מתוק, עד שהלך אליו, הלימון התקלקל... לא הראה לו. 'בלאשי' [-לא צריך], כפרה. אז תלמדו, יש לימון חמוץ לגמרי שאין עליו ברכה, כמו כל דבר חמוץ שאינו ראוי לאכילה (עייני לקמן ש"א

14. אמרו שעשו פעם נסיון וזרעו כמה סוגי חטים, והביאו להם מחלות לכתחילה לראות אותם כמה הם עמידים, כל החיטים נפגעו במחלות, אף אחת לא עמדה חוץ מהחטה של ארץ ישראל! החטה שלנו הכי טובה מכולם.

בע"ה מידי יום עורכים פדיון נפש המסוגל לישועות על פי הסדר שתיקן מרן החיד"א ע"י רבני הישיבה שליט"א

פדיון נפש פרטי	פדיון נפש כללי
160 ש"ח לשם	52 ש"ח לשם

למסירת שמות התקשור: 08-6727523 (אפשר לשלוח הודעה, ר"ק קוד, מענה 24 שעות) או בעמדות נדרים פלוס

מוקדי מכירת ספרי מכון אורח צדיקים ברחבי הארץ:

מוקד מרכזי מושב ברכיה מוסדות "חכמת רחמים" 08-6727523 / 9105' שלוחה 6

- תל אביב:** בתאום עם המוקד בברכיה
- טבריה:** רחוב זלמן שזר 053-3137692
- נהריה:** רחוב הרטום 054-8603293
- באר שבע:** רחוב משה שבזי 75, שיטת מלחית 050-2020644
- גני ברק:** ישיבת "כסא רחמים" רח' עוניאל 26
- חשונה מהורה:** 050-4122761
- אשקלון:** חנות חוריה 08-6750841
- ירושלים:** הרב יהודה חזד • הבנייה הפטריוטית רח' 052-767-9513
הרב משה כהן • נבנת שאול רח' קהתי 054-844-9460
- 050-410-4217**

דברי התעוררות ממרן רבנו ראש הישיבה זצ"ל לאמירת תקון חצות בימי בין המצרים

(נדפס בספרו קובץ מאמרים ח"ב עמ' ע"ב)

על ישראל, (ובשנת התשכ"ב שהיה מרן ר' מצליח מאזוז זצ"ל ראש ישיבת חב"ד בתונס, הנהיג שיאמרו בתקון חצות גם קינות ליל ט"ב ויום ט"ב על הסדר, כדי שילמדו התלמידים מנגינות הקינות ביום ט"ב).

חבל שמנהג יקר זה (ככל המנהגים היפים והקדומים שלנו) הולך ומשתכח בימינו גם בין ההמון וגם בין תלמידי חכמים, ואין איש שם על לב. אם לגבי תקון חצות בלילה ישנו תירוץ ידוע "אונסא דשינה שאני", מה נענה ביום? כדאי מאוד לחדש מנהג זה בימינו, ואם אי אפשר בחצות היום בדיוק, אפשר סמוך למנחה להתאסף לומר תקון חצות במנין. וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה בביאת גואל צדק בב"א.

ודע, שמה ששגור בפי העולם שהבית שני נחרב בשנת ג'תתכ"ח ליצירה שהיא שנת 68 לספ"ג, ואומרים שצריך לנכות מספר חיי"ם (68) ממנין הנוצרים, ויצא מנין השנים לחרבן בית שני - טעות הוא, כי הבית נחרב בשנת ג'תתכ"ט שהיא שנת 69 למנינים, וכדמוכח מדברי הרמב"ם בסוף הקדמתו לס' היד החזקה שכתב שחיבר ספרו בשנת אלף ק"ח לחרבן שהיא שנת ד'תתקל"ז לבריאת העולם. וכן מוכח עוד בהלכות קידוש החודש (פי"א ה"ט) ובהלכות שמטה (פי"ה ה"ד וה"ו) ובס' מעלות המדות (בהקדמת המו"ל עמוד 6 בשם המחבר) וכ"כ בשו"ת המבי"ט ח"א (סוף סימן ג') והדרישה בח"מ (ריש סימן ס"ז) והתוהים (שם סק"ג) והגר"א (שם סק"ח) ובס' אבן ספיר שכן מנהג תימן. ע"ש. ומה שנמצא בכמה ספרים שחרבן בית שני היה בשנת ג'תתכ"ח, היינו כשמונים מבריאת אדם הראשון (מולד וי"ד) שהיא שנה ב' ליצירה, אבל לפי מולד בהר"ד שאנו מונים על פיו, החרבן היה בשנת ג'תתכ"ט. ולכן יש לנכות ממנין הנוצרים 69, וסימנין והסר ממנו יגו"ן ואנחה. [וכן מה שאומרים ששנת יצ"מ ומתן תורה ב'תמ"ח, וחרבן בית ראשון ג'של"ח וכדומה, הכל הוא לפי מולד וי"ד, אבל לפי מולד בהר"ד היתה יצ"מ בשנת ב'תמ"ט, וחרבן בית ראשון ג'של"ט, וכן רשמנו בפתח לוח השנה של הישיבה. ע"ש]. וע"ע בירחון אור-תורה התשמ"ט (סימן קט"ו) [ונדפס בספר סלת קהיה הנד"מ בקונטרס פרפראות לחכמה סי' י"ז עש"ב]¹. ואכמ"ל.

עד ימי רבנו האר"ז ז"ל נהגו בקהלות ספרד לקונן על החורבן בשלש שבתות דפורענותא, כמה קינות באמצע התפלה (נדפסו בסדר ארבע תעניות ליוורנו), וגם את ההפטרות אמרו בניגון קינות (עיין בשו"ת הריב"ש סימן ק"ב, ובכה"ח סימן תקנ"א אות י"ד, ועוד). לעומת זאת בחול לא היה שום סימן היכר לאוירת בין המצרים, איש איש על עבודתו ועל משאו. והמליצו על כך בדרך צחות: "שָׁבַת מְשׁוּשׁ לַבְּנוֹ, נִהְפֵךְ לְאֵבֶל מִחֻלּוֹ?" אתמהה. עד שבא האר"ז ז"ל וביטל כל מנהגי אבל וצער בשבתות, ולעומת זה תיקן אמירת "תיקון חצות" יום יום בימי החול, והילך לשונו בשער הכוונות:

"מנהג טוב וכשר הוא מאוד לכל בעל נפש לשבת באבילות אחר חצי היום בכל אלו הימים, ולבכות בכיה ממש על חורבן הבית וכו'. כי אז הוא התעוררות הדינים, בסוד כי ינטו צללי ערב" (וכ"כ בפרי עץ חיים, מגן אברהם, אליה רבה, באר היטב, משנה ברורה). וכן נהגו בקהלות קדושות בכל מקום. (כף החיים סימן תקנ"א אות רכ"א).

ומרן החיד"א (בספר מורה באצבע סי' ר"ל) כתב: טוב לומר סדר תיקון רחל בכל יום מבין המצרים אחר חצות, וכן נהגו בא"י תוב"ב ע"פ כתבי רבנו האר"י זצ"ל, והוא מנהג ותיקין. ע"כ. ובספרו "שם הגדולים" (מערכת ספרים, קצור תקפו הן) כותב: ודע כי בארעא קדישא לא נמצא איש מפקפק על שום דברי תורה ורז"ל ח"ו, והכל מתאבלים על החורבן בעוה"ר ומתאמצים לומר כל לילה תיקון חצות וכו', ובימי בין המצרים בבית הכנסת הגדול וק"ק תלמוד תורה נאספים ביום קהל גדול ומקוננים וכוכים בכל יום כמצות רבינו האר"י ז"ל וכו'. ע"ש.

גם בעובי" תונס יע"א, היה מנהג פשוט בימים אלה בבתי כנסיות לומר תיקון חצות בשעה 12.30 (בערך) בצהריים שאז הוא זמן חצות היום, ובעלי-בתיים פשוטים סוגרים חנויותיהם ובאים לבית-הכנסת וחולצים נעליהם לומר תיקון רחל, ובסופו נוסח אוי לי על גלות השכינה וכו' (שתיקן מרן החיד"א), ואחריו קינה אחת מקינות הנדפסות בסידורים (קול ברמה, על היכלי, ועוד). ולבסוף: עורה נא ימינך רמה וכו' התנערי מעפר וכו' פתח אליהו וכו', וקדיש

1. וע"ע בעלון בית נאמן מס 221. ועוד.

פינת הישיבה

ירח עמד, אין דבר בעולם מלבד התורה הקדושה. ואף הזכיר את הסבא של החתן רבי **מעריב כהן** זצ"ל, אשר היה תלמידו של מרן סבא דמשפטים הגאון רבי **רחמים חי חויתה הכהן** זצ"ל. שעל שמו נקראים מוסדותינו - מוסדות "חכמת רחמים". זכה הסב שנכד לומד בישיבה שהיא חזון של רבו. זכעת אף סיים את כל הש"ס בהתמדה מופלאה שאין כמותה.

השמחה היתה עצומה. הריקודים לכבוד התורה הריסו את כולם טפח מעל הקרקע **בשמחת הנשמה, שמחה של קדושה**, וכמנהג גדולי עולם אף קימו סעודה כיד המלך.

זכינו ותלמידנו יושבים ושוקדים על התורה, לא מפנים זמנם לבטלה, עד שהרצה לדעת דברי הגמרא היק הם פונה לו אצל תלמידי הישיבה והם אינם משיבים פניו ריקם. ה' יזכנו להמשך להגדיל תורה ולהאדירה, ולכבד ולחזק את לומדיה.

אחע מדהים ביופיו התקיים ביום רביעי אור לי' בתמוז בבית הכנסת נר מעריב שבעיר אשדוד. הבחור הנעים החתן המפואר ר' **שילה עשוש** הי"ו **מבחרי ישיבתנו הקדושה "לבינין אמר"**, זכה לקיים יומא טבא לרבנן **בסיום הש"ס** אשר למד בישיבתנו הקדושה. כאמור, הבחור הוא חתן שעתיד להתחתן בחודשים הקרובים. וצופים לו רבות ונצורות בהמשך דרכו ככולל וכזכוי הרבים. את לימוד הש"ס הוא למד מלבד הלימודים הקבועים וסדרי הישיבה, זאת יעידו הציורים הגבוהים כמבחינים בכל משא ונושא, החל בלימוד העיון וכלה בבקאות, כשאנו פוסח על לימוד ההלכה עד ההלכה למעשה.

בשמחה השתתפו רבני הישיבה - ראש הישיבה מורנו הגאון הרב **חננאל כהן שליט"א**, הגאון הרב **ברכאל כהן שליט"א** ראש מכון "אורח צדיקים", המשגיח הגאון הרב **אלעד עידאן שליט"א** והרמ"ם שליט"א.

ראש הישיבה בדרשתו הזכיר שהחתן סיים את כל הש"ס בתוך שנותיו בישיבה הגדולה - שלש שנים וחצי, **ונבחן כמעט על כולו**, דבר שלא יוכל להתקיים לולא שקידתו העצומה. הרב עצמו שגר בסמיכות לישיבה, סיפר שלא פעם היה מגיע לישיבה בשעה אחת בלילה וראה אותו **יושב ולומד כאילו יודום השמש**

בדין שיקבל שָׂכָר

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאות (במדבר כ"ה, א'). ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי (במדבר כ"ה, א').

גבורתו של פינחס

פינחס קנא את קנאת ה' צבאות, הרג את זמרי בן סלוא וזכזכי בת צור, על ידי זה נעצרה המגפה ושב חרון האף מעל בני ישראל. נאמר במדרש (במדבר רבה פרשה כ"א אות א'), אמר הקדוש ברוך הוא: בדין הוא שיטול שָׂכָר. כלומר, פינחס צריך על פי דין לקבל שָׂכָר על מעשיו. יש להקשות על זה, וכי היתה מחשבה שפינחס לא יקבל שָׂכָר? הרי הוא הקריב את עצמו ונעשה מעשה נועז ברבים לכבוד ה'! ידי משה ואהרן היו כפיכול קשורות (עיי' סנהדרין דף פ"ב ע"א), 'והמה בכים פתח אהל מועד' (במדבר כ"ה, ו'), איש לא נקף אצבע, עשרים וארבעה אלף משבט שמעון מקיפים את האהל לשמור שאיש לא יפריע לזמרי וזכזכי! מה עשה פינחס? לא פחד מאיש! לקח את הרמח בגבורה והרג את שניהם. וכי היתה סבה שלא לתת לו שָׂכָר על זה?!

שנים פטורים או חייבים?

ידועה המחלוקת בין רבי שמעון לרבי יהודה במסכת שבת (דף צ"ב ע"ב) לגבי שנים שעשו יחד מלאכה אחת בשבת, ואף אחד מהם לא היה יכול לעשות אותה לבד. לדגמא, קורת בית הבד שסוחטים אמה את הזיתים כדי להוציא שמן, היא כבדה מאד, אדם אחד לא יכול להרים אותה. באו שני אנשים בשבת, הרימו אותה והוציאו אותה מרשות היחיד לרשות הרבים. רבי יהודה סובר ששניהם חייבים, כיון שזה נחשב כאלו שכל אחד עשה מלאכה אחת בשלמותה, הרי לא היה אפשר להוציא אותה בלעדי. לעמדתו רבי שמעון סובר ששניהם פטורים, כיון שכל אחד עשה רק חצי מלאכה.

רבי שמעון פוטר על פי מה שכתוב: 'ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשטה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם' (ויקרא ד', כ"ז). **בעשטה** דוקא נפש אחת שעשתה, אבל שנים שעשו מלאכה אחת בשבת, רבי יהודה לעמדתו, סובר שהפסוק בא למעט מקרה שאדם עשה אסור על פי הוראה של בית דין, שאפלו שהיא מטעית, עדין הוא נקרא אנוס פטור. אבל בדין שלנו שנים שעשו מלאכה אחת לא היו יכולים לעשותה בנפרד. ההלכה בזה כמו רבי יהודה, וכן פסק הרמב"ם (פ"א מהל' שבת הט"ו).

חצי מצוה

מזה יש שלמדו גם לענין מצוה. לדבריהם, רבי יהודה יאמר שאם שנים עשו מצוה ביחד ואי אפשר לאחד מהם לעשות אותה לבדו, כל אחד מקבל שָׂכָר כאלו עשה את המצוה בשלמותה. לכן שנים שעשו מצוה אחת שלמה כל אחד מקבל שָׂכָר משלם. לפי זה לכאורה לדעת רבי שמעון ששנים שעשו מצוה אחת פטורים מענין שָׂכָר, אך גם לענין נטילת שָׂכָר מצוה, לכאורה כל אחד יקח רק מחצית מהשָׂכָר ולא שָׂכָר שלם.

למה הצדיקים בוכים?

על פי הקדמה זו, הסביר הרב 'ארמונות הבעיר' את מאמר חז"ל בגמרא (סוכה דף נ"ב ע"א), דרש רבי יהודה: לעיתים לבוא מביאו הקדוש ברוך הוא ליצר הרע ושוטנו בפני הצדיקים ובפני הרשעים, צדיקים נדמה להם כהר גבוה ורשעים נדמה להם כחוט השערה. הללו בוכים והללו בוכים. הצדיקים בוכים ואומרים: 'איך יכלנו לכבוש את ההר הגבוה הזה!'. והרשעים בוכים ואומרים: 'איך לא יכלנו לכבוש את חוט השערה הזה'. ואף הקדוש ברוך הוא תמה עמהם, שנאמר: 'כמה אמר ה' צבאות כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם גם בעיני יפלא' (זכריה ח', ו').

לכאורה המאמר הזה תמוה, מדוע הצדיקים בוכים? הטעם שהרשעים בוכים מובן, הרי הם מצטערים על שלא הצליחו לגבר על חוט שערה שקנה. אבל הבכי של הצדיקים אינו מובן. גם אם נסביר שזהו בכי של התרגשות, עדין לא מובן למה גם בעיני ה' יפלא.

ה' משתתף עמהם

אלא מסביר הרב הסבר נפלא. בכי הצדיקים מגיע כשהצדיקים רואים שיצר הרע הוא הר כל כך גבוה ומבינים שלבדם ודאי לא יהיו יכולים לבטל אותו אלא הקדוש ברוך הוא יעזר להם. באמת כך דרשו חז"ל (שם דף נ"ב ע"ב) על הפסוק: 'צופה רשע לצדיק ומקבש להמיתו ה' לא יעזבנו ביוד ולא ירשיענו בהשפט' (תהלים ל"ו, ב'-ל"ג), יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומקבש להמיתו, ואלמלא ה' שעוזרו אינו יכול לו. ומכיון שהקדוש ברוך הוא יכול לעשות את המצוה לבדו, אגבנו רק נראים כמסייעים ולא ממש עושים את המצוה, ואם כך אין זה בכלל שנים שעשו מצוה שכל אחד נוטל חלק, ויצא השָׂכָר שמיגידו הצדיקים הוא מועט ולא משמעותי. מה עושה הקדוש ברוך הוא? כפיכך יכול משתתף עמהם ותמה, כיצד אפשר לנצח הר גבוה כזה?

הוא מקניס את עצמו כפיכך גם הוא לא יכול, כדי שמעשה הצדיקים יחשב כשנים שעשוהו ואין אחד יכול ללא חברו, וכן יקבלו שָׂכָר משלם.

דרשת רבי יהודה

אם כן כל זה רק לפי רבי יהודה ששנים שעשוהו חייבים, אבל לפי רבי שמעון ששנים שעשוהו פטורים, אם כן הצדיקים שעומדים בנסינות על ידי עזרה מהקדוש ברוך הוא, לא מגיע להם שָׂכָר משלם אלא רק חצי.

הגאון רבי יצחק בוכבזא ע"ה הוסיף נפך נפלא ומתוך מדבש. אם נשים לב, נגלה שמי שדרש את הדרשה שלעתידי לבוא עתיד הקדוש ברוך הוא לחשוט את היצר הרע בפני הצדיקים וכו', זהו רבי יהודה בעצמו, ואם כן לפי דעתו הצדיקים יקבלו שָׂכָר משלם, ואין להם מה לדאג כיון שה' תמה עמהם.

שָׂכָר שלם!

על פי זה מסביר הרב גם את הקשיא בפרשה שלנו. מובא בזהר הקדוש (פינחס דף רמ"ז ע"א), שכשרא רבי פינחס שכל שבט שמעון הקפויחה, נתרא, עשרים וארבע אלף איש עומדים סביבו עם תרבות שלופות! נבהל מהם ופרחה נשמתו. באותה שעה ירדו נשמותיהם של נדב ואביהוא והתעברו בנשמת פינחס, התעורר פינחס, נתחזק חזק גדול והשלים את מעשהו. על ידי כך השיב את חמת ה' מעל ישראל. על מה שכתוב 'פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן' מלמד שפינחס נחשב כמו בנו של אהרן הכהן, כי נמצאות בו נשמות נדב ואביהוא בני אהרן. אלוהא הנשמות הללו שערזו לו, לא יכול היה להשלים את מלחמתו. מצד אחד נשמות נדב ואביהוא לבד לא היו יכולות לעשות מאומה פי ארץ להם גוף, ומצד שני פינחס לבדו גם לא היה יכול לסיים את המעשה שלו. שניהם יחד השתתפו וגברו ועשו קדושה!

לפי המאמר, לדעת רבי שמעון לכאורה אף אחד מהם לא מקבל שָׂכָר משלם, הם מתחלקים במצוה. לכן אומר הקדוש ברוך הוא 'אני נותן לו שָׂכָר שלם - **בדין הוא שיטול שָׂכָר**'. הדין - ההלכה היא כמו רבי יהודה, ואם כן שנים שעשוהו ולא יכלו לעשותה לבד שניהם מקבלים שָׂכָר משלם, לכן נותן לו הקדוש ברוך הוא שָׂכָר 'הגני נתן לו את בריתי שלום' (במדבר כ"ה, י"ב). אבל מקרי שלום אלא שלם (קידושין דף ס"ו ע"ב), כלומר יקבל שָׂכָר שלם על חצי שָׂכָר. לענינת דעתי נראה, שאף לרבי שמעון בדין הוא שיטול שָׂכָרו. אפשר שעד כאן לא אמר רבי שמעון שנים שעשוהו פטורים, אלא לגבי חטא ועוון, אבל לגבי עשיית מצוה כל אחד יקבל שָׂכָרו מושלם. הטעם הוא לפי שמרובה מדה טובה ממדת פורענות פי חמש מאות פעם, כמו שאמר חז"ל במסכת יומא. לכן גם לדברי רבי שמעון בדין הוא שיקבל שָׂכָרו, שלא נחשוב כמו שלגבי עונש שנים שעשוהו פטורים הוא הדין לגבי שָׂכָר מצוה, לכן אמר 'בדין'. במצוה יקבל שָׂכָרו מושלם.

לפטר את העולם?

על פי זה מבאר מה שמוכר בגמרא (סוכה דף מ"ה ע"ב), שרבי שמעון בר יוחאי אמר שהוא יכול לפטר את העולם כלו מן הדיון. וצריך להבין, כיצד הוא לבדו יכול לפטר את העולם? וזו שהסבירו לפי שזכותו ותורתו שלמד עם בנו של צדקה נשנים במערה מתוך צער גדול, זאנו רב מחורבים שכלב כידוע, הגיעו להשגות גבוהות שלא כל שער ולצאר, שם חבר רבי שמעון את ספר הזהר שהוא תורת הנסתר, לכן הוא יכול לפטר את העולם כלו מן הדיון.

העור והנכה

אולם על פי דברי רבי יצחק בוכבזא זצ"ל אפשר לבאר בדרך אחרת: הגמרא מספרת (סנהדרין דף צ"א סוף ע"א) ששאל אנטונינוס את רבנו הקדוש: 'איך הקדוש ברוך הוא יכול לדון את האדם? הרי הנשמה תגיד שהגוף הוא זה שחטא, והגוף יאמר שבלי הנשמה הוא לא היה יכול לחטא?' ונהגה להקדוש על ידי משל.

מעשה באדם עשיר שהיה לו פרדס יפה, בסתו מלא פרות, תארו לעינים. פחד העשיר שיבואו גנבים לגנב מהפרות, מה עשה? גדר את הפרדס בגדר, ובפתח לא שם שומרים רגילים שעלולים לאכול בעצמם מהפרות, אלא שם שני שומרים אחד נכה ואחד עור. הנכה לא יכול ללכת ואתה לחפור, והעור לא יראה ויתאון לפרות, וכן ביחד ישמרו בצורה הטובה ביותר.

חלפו הימים, ואותו שומר נכה ששמר על הפרדס הנפלא, כבר לא היה מסוגל לראות את הפרות ולא לטעם מהם, והתחיל להאנח. אמר לו חברו העור: 'למה אתה אנח? קרה משהו? אני יכול לעזור?' אמר לו הנכה: 'אלו פרות יפים יש כאן! חבל שאני לא יכול להגיע אליהם! אם היית רואה אותם ודאי כבר היית טועם מהם! אני כובש את עצמי כבר תקופה שבשיל לא להתגרות מהפרות הללו, אבל כבר קשל כח הסבל!' שמע העור את תאוורו הנפלא של חברו, וגם בקרבו התעוררה תאות הפרות. שאל את חברו: 'יש לך רעיון איך להגיע לפרות? הרי אני לא רואה היכן הם, ואתה לא יכול ללכת?' אמר הנכה: 'יש לי עצה טובה, אני אהיה לך לעינים ואתה תהיה לי לרגלים. אעלה על כפתירי, אכונן אותך עד הפרות, אקטוף ונתחלק ברוחים...'. הסכים העור לרעיון הנפלא, וכך מדי יום העור מרביב את הנכה על כפתירי, והלכים יחד וקוטפים פעם מהעץ הזה ופעם מחברו, ונהגים מהפרות.

אבל כבר אמר החכם מכל אדם: 'כי לא לעולם חסן' (משלי כ"ז, כ"ד). יום אחד העשיר הגיע וראה שחסרים הרבה פרות בבקתו! מיד קרא לשומרים ושאל: 'מה קרה? נכנס גנב ונגנב מהפרות?!' אמרו השומרים: 'לא יודעים', שאל העשיר: 'אולי אתם נגבתם ואכלתם?' אמר לו הנכה: 'איך אגנב? וכי אני יכול להגיע לפרות?!'. אמר העור: 'ואני איך אגנב? וכי אני יכול לראות את הפרות?!'. מה עשה העשיר? הרכיב את הפסח על העור, והורה למשטרם שלו להלקות אותם יחד...

הסביר רבנו הקדוש לאנטונינוס, כך הגוף והנשמה, הגוף לא יכול לחטא לבדו והנשמה גם כן לא יכולה לחטא לבדה, לכן הקדוש ברוך הוא מחבר אותם ומעניינים.

גוף ונשמה

על פי זה הסביר הגאון הצדיק רבי יעקב אבוחצירא זצ"ל את הפסוק: 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם' (שמות כ"א, א'). המשפטים גימטריה גוף ונשמה. אם תשאל, איך הקדוש ברוך הוא שופט אדם ונושה בו שפטים? הרי הגוף יאמר שהנשמה הנהיגה אותו, והנשמה תאמר שהגוף הוא שחטא? לכן הקדוש ברוך הוא מחבר אותם יחד ונותן את הענין המגיע להם.

כל זה הוא דוקא לפי רבי יהודה שאם שנים עשו מלאכה אחת יחדיו ואינם יכולים לעשותה לבד, שניהם חייבים, לכן הגוף והנשמה יחד חייבים. אבל לדעת רבי שמעון, שנים שעשוהו פטורים בכל מקרה, אפלו אם כל אחד לא היה יכול לעשות את האסור לבדו. לכן אפלו שהגוף והנשמה נגפרד לא יכולים לעשות את העברה, עדין שנים שעשוהו פטורים! לכן כול רבי שמעון עם פסיקתו בנושא הזה לפטר את העולם כלו מן הדיון. והדברים מתוקים ומאירים.

פתיל תכלת, מצוות ציצית בשלמות!

הגאון רבי שמואל גדל שליט"א
 בן השאן רבי גדליה זצ"ל ממדולי תלמידי ב"ר החורא זצ"ל

בשנים האחרונות נמצא שיש חלוק בשם פרפוריה, וזה נראה שממנו יצרו את התכלת, לי אין ספק שהזיווי היה הוא נכון, זה החילוק שממנו יצרו את התכלת, זה ששמו פרפוריה, כל אדם בר דעת שרואה את העובדות, יודע לקרוא את המפה, לא יטיל ספק בזה.

עדיין מסתובב? הקשר ביננו ובינך לאן סטטור מלאכה!

התשובה - קו עולה לטוב

0799-1000-65

זכרתם

מפעל זיכוי הרבים

שונה הלכות לשנת תשפ"ז

מעל עשרת אלפים עותקים
מחולק חינם בבתי כנסיות ומדרשות

יקירך ממתנינים לעילוי נשמה, אתה יכול להיות שותף
בזכויות, להצלחה ליום הנישואין/ההולדת, לברכה
בימי שמחותיך

360 ש"ח לשם ומאות אלפי אנשים לומדים ביום זה

בזכותך ולמעןך.

ההרשמה בעיצומה. כל הקודם זוכה!

להצטרפות לזיכוי הרבים התקשרו:

*9105

ניתן לשלוח הודעות למספר זה | בעמדות נדרים פלוס

ידע תדע

ברש"י בישיעה ובחמש, וחותרם שמה "דר"ע". מה זה דר"ע? דברי רבי עובדיה. מי זה רבי עובדיה? לא יודעים מי זה. אבל הוא היה בסביבות שנת ת' ומעלה, ומהרש"ם היה לפניו כן, לכן אמרתי שהמקור לזה ממהרש"ם. הצהוב להקטין [הערת העורך (בעלון הגדול)]. לפני שנים ראיתי בצנאט רבי יוסף מולכו זצ"ל מחבר ספר שלחן גבוה (נדפסה בתחלת ספרו על י"ד) אחר שצפה שסמוך למיתתו יאמרו לו להתנדות הוסיף: גם שפירו לי לקרא פסוק "וי יגמור בעדי" חסדך לעולם מעשה נדיר אל תרף" כי שמי בקרבנו. שפסוק זה אני אומר בצאתי בבקר מפתח ביתי בנשיקת המזוזה כדי שלא אשכח שמי פשוטאליס אתי בבקר מה שמך" וכו'. ע"כ. ואפשר שגם מהרש"ם נהג כן. וגם בדברי דר"ע הנזכר לא נזכר "אלקי נצ"ר". (גליון 386 הערה 1).

עושים קגלה, להגיד בסוף אלקי נצרו פסוק שמתחיל באות הראשונה ובאות האחרונה של השם של האדם (פי המלאך אומר לו [אחרי פטירתו]: מה השם שלך? ואם הוא לא בסדר, אמר: שכחתי). ונמצאתי רמז לסגלה הזאת במה שכתוב על קברו של מהרש"ם - רבי שמואל די מודינה. (זה חכם גדול שהיה בתקופת מרן). על קברו כתוב: "שלוש רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול" (תהלים קי"ט, ס"ה). מה הקשר? שמו רבי שמואל די מודינה, שמואל מתחיל בשי"ן מסתים בלמ"ד, אז כתבו על קברו "שלוש רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול". אין מקור אחר לסגלה הזאת, רק הגהה ברש"י "במיכה (ו', ט') בפסוק "ותושיה ירעה שמך". ואת ההגהה הזאת לא אמר רש"י, אלא היה חכם אחד (חצי מקבל חצי נביא, אינני יודע מה היא הדיקה). וקוראים לו עובדיה הנביא. והוא כותב פמה הגהות

למון תספר

"תותר ותותר, ויהיה לך טוב יותר."

"הרב עובדיה הוא כמו יוסף, יוסף היה פותר בעיות, והוא פותר עגונות" [אשה שבעלה נעלם במלחמה וכדומה, ולא ידוע אם מת, ואינה יכולה להנשא עד שיתברר]. כל אשה עגונה, הרב עובדיה היה מוצא לה פתרון. לפעמים אין מה לעשות, והוא נכנס בעיני הקורה ופותר. האבן עזרא כתב פעם על רש"י: "קיר פותר, בקיר חותר, עינו סתר, ג-ה ראתה." "קיר פותר" - זה אדם יקר - רש"י - שפותר הכל. "בקיר חותר" - אם הוא לא מוצא הסבר פשוט, הוא חותר בקיר עד שמוצא הסבר. "עינו סתר ג-ה" הרב עובדיה, כמו יוסף הצדיק, פעם היה שאלה, והרב עובדיה מספר: היו אתי שני דנינים אשכנזים ואמרו שאין מה לעשות. אמרתי להם: יש לנו דרך, הרציתי להם את הכל. והוא כתב את זה בשלוש תשובות ביביע אומר חלק חמישי (חאה"ע סי' ב"ד). ואמר שהרפנים שהיו אתו היוזלו דמעוות, איך מצאת פתרון כזה? אבל לא תמיד אפשר למצא פתרון, לפעמים אין אפשרות. (בית נאמן גליון 388 הערה 16).

אתם צריכים לדעת שהתורה שלנו אמת. כל מה שהתורה אומרת, זה לטובתנו. ככה הפסוק אומר בפירוש עקב (דברים י"ג): "ולשמר את מצות ה' ואת חקתיו אשר אנכי מצוה היום לטוב לך". לא לטוב לו, הוא לא צריך את זה. לטוב לך, שיהיה לך חיים טובים, שיהיה לך אשר, שיהיה לך שמחה. מה השמחה שיש? שזה בולע את זה, וזה בולע את זה? זו שמחה זו! אין לך חיים. החיים הטובים ביותר הם פאשר אדם מותר לחברו. הרב שטינמן ע"ה היה אומר: "תותר ותותר, ויהיה לך טוב יותר". הנה באה המציאות והוכיחה, כל אלה הישועים והפפרים ששמרו שבת על יד הגבול הדרומי של הארץ, נסו להגיע אליהם המחבלים [בשמחת תורה תשפ"ד] ולא יכלו, הלכו. בנתיבות זה לא היה הגבול, אבל גם שם היו נסים. יש הרבה נסים, אנחנו לא מודעים להם, רק אחרי שתגמר המלחמה הארוכה הזו, נדע כמה נסים היו, כמה הם חשבו להשחית (ב"מ) את כל עם ישראל, ולהרס את כל ארץ ישראל. לא אכפת להם כלום. אלה חיות! חיות זו לא מלה. (בית נאמן גליון 382 אות ב').

הלכה נאמנה

"מאריכים לו ימיו ושנותיו"

מה ההוכחה? בפגמא כתוב "ואפילו עטרות ודיבור", מה הפגנה עטרות ודיבור? שאלפיו הפסוק הזה (במדבר ל"ב, ג') שאין בו תרגום: "עטרות ודיבור ונמרה, וחשבון ואעלה, וישבם ויבאו ויעזו". גם אותו צריך לקרא שנים מקרא ואחד תרגום. ואם נניח שאפה קורא קטע שלם, הרי לא יעלה על הדעת שתדלג פסוק באמצע, ודאי שאני צריך לקרא את הכל, כי איך אפשר לקרא את התרגום של "ואלה שמות בני ישראל הפאים מצרומה את יעקב איש וביתו באו" (שמות א'), ואחר כך לדלג על התרגום של "ראובן שמעון לוי ויהודה" הרי אפה מדלג מהקטע. אבל אם אפה קורא פסוק פסוק, אפשר להבין את זה. לכן הנכון הוא לקרא פסוק פסוק. ואם אדם דחוק כל כך בזמן כמו הרב עובדיה שפבל הזמן שלו פותר בעיות, [יכול לקרא קטע קטע].

זמן קריאת שמו"ת

הזמן המבחר ביותר לקריאת שנים מקרא ואחד תרגום הוא יום ששי בבקר לפני התפלה או אחרי התפלה. אם הוא רוצה לקרא את זה בטלית, שיקרא את זה לאחר התפלה. ואם אין לו זמן, הוא יכול לקרא את זה לפני התפלה עם טלית או בלי טלית. ואם לא קרא, יש לו זמן כל היום. ואפשר לקרא שנים מקרא ואחד תרגום גם בליל שבת. אבל אם לא קרא בלילה או שאין לו זמן, יקרא בשבת בבקר, ועדיף לפני התפלה. שאם ימתין עד אחרי התפלה, אחר כך אשתו אומרת לו: "אני רעבה", והוא יאמר לה: תחכי עד שאקרא שנים מקרא ואחד תרגום! לכן תקום מקדם ותקרא את הפרשה. ואם [לא הספקת] והיא מוכנה לחפות אחרי התפלה שתקרא - הנה מה טוב. ואם היא לא מוכנה לחפות, אז שתאשה תעשה קדוש לבד. הרי מה זה הקדוש של היום? שתי מלים "סברי מננן" ו"בורא פרי הגפן".... ומי שרוצה להתחסד תאמר גם "מוזמר לדוד ה' רעי לא אחר" (תהלים כ"ג, א'). (בית נאמן גליון 388 אות ט' והלאה).

יש מצוה אחת שהגמרא מבטיחה למי שעושה אותה ש"מאריכין לו ימיו ושנותיו". זו גמרא בבבכות (דף ח' סע"א) שאומרת: "אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי אמי, לעולם ישלים אדם פרושיתו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום, ואפילו עטרות ודיבור [ראה להלן]. שכל המשלים פרושיתו עם הצבור מאריכים לו ימיו ושנותיו". ומי שגרו בקריאה שלו, יוכל לקרא בדרך המשלה פסוקים שנים מקרא ואחד תרגום. פרשת מקץ [למשל] שיש בה מאה ארבעים ונש פסוקים, יגמור אותה בעשרים ותשע דקות. ותרווח לעמת זה כמה וכמה שנים בחיים. לא אליכם פאשר נפלת מקומה שלישית [לפני המשלים ושתים שנה]. פלם חשבו שגמרתי את העולם, באו שכנים ואמרו לאשתי שהיתה בבית אחר: "ביעלה מת". היא נבהלה. באה ושאלה: מה שלומך? ואני בקשי יכול לנשם, מה אגיד לה? אמרתי לה בקשי: "אני בסדר". עד שאמרתי "אני בסדר" הוצאת את הנשמה... והנה עברו מאז חמשים שנה ואני בסדר. אוילי בזכות שנים מקרא ואחד תרגום ואולי בזכות אחרת. (אוילי בזכות שטרחתי בספר של אבא [ש"ת איש מצלם]. זו גם יצאת). לכן אדם צריך תמיד לשמע בקול חכמים ולא להתחמם עליהם.

אפן קריאת שמו"ת

ולענין קריאת שנים מקרא ואחד תרגום, יש אומרים שיקרא פסוק פסוק, ויש אומרים שיקרא את כל הפרשה כלה מקרא [פעמים]. או לפחות קטע קטע מקרא [פעמים]. ואחר כך תרגום של כל הקטע. אבל למעשה צריך לקרא כל פסוק לבד (ויש הוכחה לזה מהגמרא.